

Store Vejleå Trampesti

- en oplevelse året rundt!

Kulturøkologiskforening i Albertslund

Velkommen på Store Vejleå Trampesti

- og den anden side af Albertslund

Store Vejleå Trampesti hører ikke til det, man normalt forbinder med Albertslund – boligområder, veje, jernbane, butiksentre, erhvervspark, beton og asfalt. Trampestien hører til den anden side. Til de 60 % af byen, der er grønne

områder – oven i købet noget af det bedste og vildeste af slagsen. Her er ”urskov”, krat, åbne sletter, våde enge, dyrefolde, marker og naturligvis den en gang så mægtige å, der over tusinder af år har gravet sig ned gennem det hele i bunden af ådalen. Trampestien følger i bogstaveligste forstand Store Vejleå og det gennem et kulturlandskab, der emmer af lokalhistorie. Trampestien er en forskellig oplevelse i al slags vejr og året rundt, så der er altid en god grund til at tage turen - helt eller delvist.

Trampestien er kun 2,5 km lang, men den føles meget længere, for der er så mange oplevelser undervejs. Nogen af dem har vi skrevet om i dette hæfte. Men tag selv turen og sug til dig. God fornøjelse!

Kulturøkologisk Forening i Albertslund

Kulturøkologisk Forening arrangerer Trampeture, cykelture, bekæmper bjørneklo uden gift, donerer solcelleanlæg til Afrika, laver meningsfulde moasikker og malerier i bybilledet, uddeler Lyseslukkerprisen og meget mere. Vær med – bliv medlem!

Snubbekorsvej

- Spang
- Stente
- Cykelsti
- Trampesti
- St. Vejleå
- Smutvej

3

2

1

Roskilde kro

Roskildevej

1 Krohaven - der er sprunget i skov

Trampevejledning:

Fra Trampestiskiltet ved Roskildevej gå langs åen, så du har den på din højre hånd. På et tidspunkt skal du over et spang (primitiv bro) – hvis det har regnet rigtig meget, foregår det bedst i gummistøvler... Ude af skoven, kryds åen over cykelsti-broen og fortsæt langs åen, som du nu har på din venstre hånd.

Trampestien starter (og slutter) ved skiltet

Broen i sten og beton

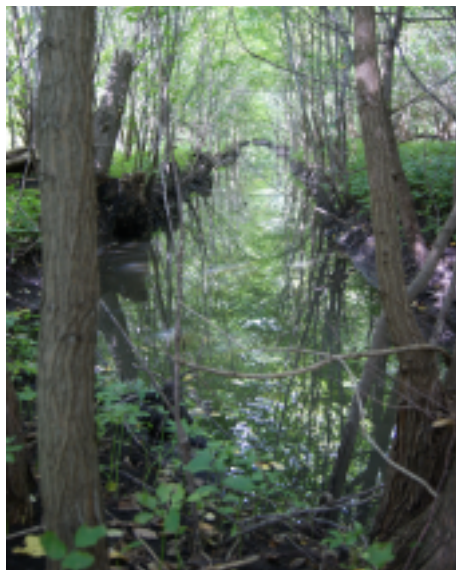
Opløsning i "krohaven"

Trampestien starter (eller slutter, om man vil...) ved Roskildevej umiddelbart vest for Roskilde kro, lige der hvor Store Vejleå forsvinder ind under den gamle landevej. Oprindelig løb åen lidt længere mod vest, men i forbindelse med anlæggelsen af Roskildevej i 1772 fik den sit nuværende forløb, og kroen blev opført. Ind til da lå kroen ved den gamle Roskildevej, som i dag hedder Snubbekorsvej, og sjovt nok er det netop ved Snubbekorsvej, Trampestien ender. Stien går altså fra den nye til den gamle Roskildevej. Men ikke bare det. På sin vej passerer den et eller andet sted en tredje "halvgammel" Roskildevej. Det er den tidligere Kongevej. Den gik her fra 1640'erne til op mod 1720. Den måtte kun kongen og hans følge bruge. Desværre er der ingen spor efter den mere, så vi ved ikke præcis, hvor den har gået – men været der, det har den...!

Roskilde kro var en af landets absolut største landevejskroer. Her var åbent døgnet rundt, for der var et konstant rend af vejfarende på vej til og fra

markederne, såvel som andre gøremål, i Hovedstaden. Hver nat gjorde 70 - 80 vogne et pitstop ved kroen. Her kunne man få stillet sin sult, og hestene kunne få røgt og pleje. Mange har også fået sig en ordentlig dram fra kroens eget brændevinsbrænderi – samt en seng at sove i. Men man kunne også nyde en spadseretur i kroens fine have med sin hjertenskær. Det første stykke af Trampestien går netop igennem noget af kroens gamle have – der dog ikke er have mere. For den fik lov til at passe sig selv, og så kan man se, hvad der sker: Den springer i skov! Derfor ligger den i dag, som en tidslomme, en lille, spændende, gammel, urørt og ret sumpet skov med mægtige træstammer knækket eller revet op med rode, flydende i alle retninger, alt efter hvor den storm kom fra, som kastede træerne omkuld.

I skovbundsvegetation kan du bl.a. finde Hvid- og Gul Anemone, Ramsløg, Alm. Guldstjerne, Bingelurt, Dunet Steffensurt, Bredbladet Klokke og orkideen Skov-Hullæbe. Og bliv i øvrigt ikke overrasket, hvis du opskræmmer et rådyr...!

Efter voldsomme regnskyl skal der gummistøvler til, når den primitive bro, spanget skal passeres

Skulpturel trærod

Roskilde kro

Uønskede gæster – en engelsk officer kigger forbi

Wellingtons voluminøse gravmonument i St. Paul's Cathedral, London. Wellington sidder øverst på sin hest "Copenhagen"

Rundt på gravmonumentets fod står alle de slag Wellington deltog i. Her Træsskoslaget ved Køge

På Roskilde kro har mangt en gæst overnattet. Høj som lav, velkomne, men også knap så velkomne. En fra den sidste kategori var den engelske divisionskommandør Arthur Wellesley. I 1807, den 27. august, kom han forbi. Og problemet med ham var, at han havde taget 6.000 krigeriske og veludrustede waliske infanterister samt 1376 ryttere med sig. De indtog kroen og udenoms arealerne på vej fra landgangen ved Vedbæk til "Træssko-slaget" i Køge. For i Køge havde den danske bondehær samlet sig, parat til at tage imod englænderne. Imidlertid var der ikke meget at stille op. Hurtigt indså de, at Wellesley og hans hær var alt for stærk, så de flygtede, og det i en sådan fart, at de løb ud af deres træsko - deraf navnet "Træsko-slaget".

Med sejren havde Wellesley omringet og belejret København; og den 2. september gik englænderne i gang med godt og grundigt at bombardere byen. Det hele endte som bekendt med, at de tog, hvad de var kommet efter: Vores stolte flåde, som de havde været bange for, ville falde i hænderne på franskmændene. Med tabet af flåden mistede vi muligheden for at beskytte vores handelsskibe og søterritorium. København og Danmark

sygnede hen. Derimod gik det vældig godt for Wellesley senere hen i livet. Han blev Duke of Wellington og feltmarskal og øverstkommanderende og besejrede som sådan selvste Napoleon i det legendariske slag ved Waterloo i 1815. Men end ikke der stoppede det. Han blev såmænd også premierminister og i det hele taget symbolet på Storbritanniens endelige opstigning til verdensmagt. Så det er ikke hvem som helst, der har overnattet på Roskilde kro – selvom han egentlig var uvelkommen...

*Roskildevejens fødsel
hugget i sten*

Foreningshuset

Roskilde kro fungerer ikke længere som sådan. Den blev i 1972 overtaget af Albertslund kommune, og er i dag foreningshus for spejderne, sportsfiskere, dansere, kor, motionister og andre gode foreninger. Sjovt i øvrigt, at den overhovedet hedder Roskilde kro, for den ligger da ret langt fra Roskilde...

250 års jubilæum

Hvor Store Vejleå løber ind under Roskildevej, står der mejslet i sten "1772". Det var året hvor "Den nye Roskildevej" blev anlagt. På den anden side af vejen, hvor åen igen kommer ud, står der "C VII" - til ære for datidens konge Christian den 7'ende. Det var i øvrigt ham den stakkel, de siger, var sindssyg, og året det år, hvor hans livlæge, den kontroversielle oplysningsmand Struense blev arresteret, halshugget og hængt på hjul og stejle på Vestre Fælled. Men tænk sig, snart kan vi fejre 250 års jubilæum her i vores by, hvor det meste ellers ikke er ældre end fra 1960'erne!

2 Engen - våd og åben

Trampevejledning:

Fra træbroen går du med åen på din venstre side. Efter 50 meter skal du over turens første Stente (trappe over hegn). Fortsæt ad det smalle stykke så du stadig har åen på din venstre og hegnet på din højre. Når du ikke kan komme længere, skal du krydse åen, og du kommer til det vådeste stykke på hele Trampestien. 50 meter efter broen skal du over den næste Stente. Nu kommer du ind i en ny fold. Her har Trampestien ikke nogen fast rute, for den går altid i en stor bue uden om dyrene. Du skal fortsætte til helt op i det fjerneste hjørne til klaplågen, for at ramme cykelstien under motorvejen.

*Turens første stente
- med grønt fodspor*

Nu går turen ud i det åbne, men først skal du igennem Trampestiens vådeste område, hvor mangt en vandringsmand og -kvinde har fået sig en våd sok – eller det der er værre. Ja, der kan være så vådt, at det er umuligt at komme igennem, selv i gummistøvler. Hvis det derfor har regnet meget for nylig, så lyt til et godt råd: Bliv ikke for overmodig, tag det hellere som en særlig naturoplevelse, at du ikke kan komme igennem, og brug i stedet cykelstien gennem Egelundparken – og kom så igen, når det er blevet tørt!

Umiddelbart efter du er kommet over den første stente og ind i dyrefolden, kan du se en kunstig (padder)sø på højre hånd. Den er anlagt her i Ådalen, så tudser og andet godt af naturens vigtige småkravl ikke bare er bundet til et leve sted, men så de kan sprede sig op og ned igennem hele spredningskorridoren, som ådalen jo også er.

Paddesøen

I år hvor der går kreaturer i denne fold, kan de have trampet stien så meget op, at den er ret fedtet. Men hvis det er en træst, så tag et kig over på Taastrup-siden af åen, hvor der er endnu mere sump - hvad beplantningen også bærer præg af. Her kommer du også tæt på bjørnekloen. Skulle du tilfældigvis have en spade med, må du meget gerne stikke nogen af dem over lige under jordoverfladen, men ellers skal du bare lade dem være. Deres saft er ikke god at få på sig - og især ikke i solskin, for det gør saften ekstra aktiv.

Vel inde i den anden dyrefold har du et godt blik ud i det åbne. Her ved man aldrig rigtig hvilke dyr, man støder på. Nogle gange går her får, nogle gange går her geder (som gerne følger tæt i dine fodspor), andre gange er det køer, som kan være i selskab med en tyr.

Bliv i øvrigt ikke overrasket, hvis du møder en stork...!

De vådeste 50 meter efter regnvejr

På Trampetur

Ud i det åbne - med gederne...

Gå altid uden om dyrene i foldene

Gå aldrig mellem en ko og hendes kalv. Lad tyren være i fred. Hvis du ikke er tryk ved situationen, så vend om og tag cykelstien på stykket.

Smutveje

Undervejs har vi lavet nogle smutveje. Dem kan du bruge, hvis det er for vådt, dyrene står i vejen, eller du bare ikke vil trampe hele turen.

"Eng er agers moder"

Sådan hedder det sig i ordsproget. Bag folkevisdommen ligger den kendsgerning, at de landsbyer og gårde, der i svunden tid havde engstykker, gav de største udbytter. Det var fordi, græsserne optager mineraler og næring fra engens jord, der i kraft af jævnlige oversvømmelser hele tiden får tilført nye. Når græsset bliver slået til hø, følger de gode sager med, bliver spist af køer og får, og kommer siden ud som møg. Møget bliver så spredt på agrene, altså markerne, hvor udbyttet stiger. Et andet gammelt ordsprog hedder derfor også: "Det er møget, der sætter kagen på bordet!".

Planterne bestemmes

Sten og nyplantede træer beskytter brinken mod køerne

Egelundparken – Vestskovens moder

Allerede i midten af 30'erne begyndte man seriøst at snakke om at etablere Vestskoven. Men i mange år blev det ved snakken. Først i 1964 var de lokale Herstedboere, blevet så trætte af snakken, at de besluttede selv at gå i gang. De fik plantet nogle hundrede tusinde træer i deres egen "Vestskov" – og det er så det, der hedder Egelundparken. Tre år senere var signalet blevet forstået på Christiansborg, og der kom gang i plantningen af den rigtige Vestskov. Men Egelundparken var forløber, og blev *Vestskovens moder*!

Meget af Egelundparken er åben slette – og våde enge. Her går kogræsserforeningens køer og gumler løs i indhegningerne, og uden for står Dyregården for høslæt. I græsset er der klippede stier, og våger man sig ind mellem de mange Stilk-Eg, men også Vinter-Eg og Ask i den østlige del af parken, kan man blive frygtelig desorienteret og fare helt vild i mylderet af uofficielle trampstier.

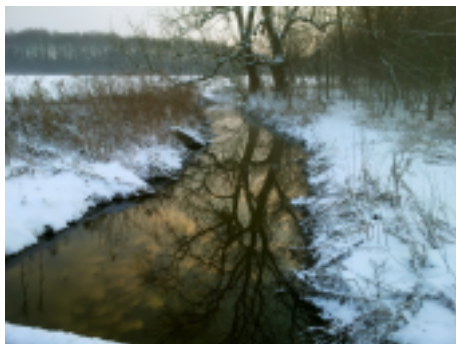
Egelundparken Vestskovens moder

Sommer og sol over engen

Flere ruter går gennem Egelundparken

En stille vinterdag

De nye våde enge anlægges

Nye søer der indgår i de våde enge

Elmasterne står på lånt tid

Naturen

I dag er Egelundparken en af Albertslunds tre 'naturparker', der mere udspringer af landskabet, end de menneskeformede "byparker" inde i selve byen. Hele Ådalen er fritaget for byudvikling (lige bortset fra motorvejsudvidelserne forstås...!). Ådalen er udpeget som regionalt rekreativt område og ikke mindst som spredningskorridor, hvorigennem dyr og planter kan eksistere og sprede sig mere eller mindre uhindret. Kombineret med de våde enges vandhuller, der af og til tørrer ud, og permanente søer, giver det en stor variation i flora og fauna. Lad os nævne noget af det alt sammen:

Tykskulpet Brøndkarse, Butblomstret Sødgræs, Butblomstret Siv, Dunhammer, Kær-Star og Hjortetrøst. Selve græssletten får i stigende grad rigtig eng- og overdrevsvegetation med Vinget Perikon, Rosen-Dueurt og Blågrå Siv samt den sjældne Rank Frøstjerne. Så er der svampe som Grøn og Hvid Fluesvamp og Kæmpe-Støvbald. I jorden er der ingen tvivl om at muldvarpen bolttrer sig, og er man heldig, kan man få et hurtigt glimt af en hermelin. I luften ses alt fra sjakker, stillits og tårnfalk, til spurvehøg, nattergale og græshoppesanger.

Opstemning der holder på vandet i de våde enge

De Våde enge

Langs med Store Vejleå blev de første Våde enge anlagt her i 2006 og de næste i 2012. De er skabt ved udgravninger og opdæmninger. Det betyder, at regnvandet, der også ledes hertil fra Herstedvester og Albertslund Vest, ikke med det samme løber ud i åen og forsvinder, men at det bliver i området i længere tid, og skaber nye og mere varierede levevilkår for dyr og planter. Samtidig sker der en naturlig rensning af vandet, inden det siver ud i åen. Det er til stor glæde for fiskene - og fiskerne... På det mere praktisk-tekniske plan, handler det om Klimaforandringerne. Vi får voldsommere regnskyl med meget mere vand i, end vi har været vant til. Alt det vand skal håndteres, tilbageholdes og findes plads til, for ellers får vi ubehagelige oversvømmelser – måske ikke så meget hos os selv, men mere kritisk hos vores gode naboer nedstrøms i Vallensbæk.

Holsbjerggård

Før udskiftningen hørte den sydlige del af Egelundparken til Vridsløselille landsby og den nordlige til Herstedvester. Siden kom jorden til Holsbjerggård. Selve gården er for længst væk, men den lå for enden af Lodager og Mørkager. Den dag i dag står den store flotte blodbøg fra Holsbjerggårdens have tilbage på stedet.

De 6 Roskildeveje – den ene af jern

Trampestien går som sagt fra Roskildevej til Roskildevej og passerer undervejs endnu en Roskildevej. Det er tre. Men ret beset er det kun halvdelen af de Roskildeveje, der har været. I alt når vi op på hele seks! Deres historie kommer her:

Den første Roskildevej er gammel – så gammel, at vi ikke ved ret meget om den. Men den er fra vikingetiden og gik omkring 100 meter nord for vadestedet på Snubbekorsvej, hvor Trampestien ender. Godt gemt ligger der nogle

Derude lå den første Roskildevej

(træde)sten, som fortæller historien om, at her har vikingerne sikkert allerede i 800-tallet krydset åen. Det var i hedensk tid, inden danerne blev kristne, og inden hverken Roskilde eller København var noget særligt. Især København har været til at overse, så de to steder har næppe haft den store relation – og vejforbindelsen har været derefter. Skulle man derfor over land

fra Roskilde til Øresundskysten, foregik det typisk ad en nordligere rute, der endte ved landingsstedet Hvidøre nord for Skovshoved.

At der også var en eller anden form for vej her tæt ved Snubbekorsvej, hænger sammen med, at man var nødt til at tage hensyn til de naturgivne forhold. Skulle man krydse Store Vejleå, måtte det ske ved vandskelet, hvor det var lettest, og det var lige her. Oprindeligt har det formentlig mest været de lokale, der brugte muligheden for at komme tørskoet over, men med tiden er der kommet flere og flere, der skulle rejse langt – helt til de ”store byer”.

Stenkisten fra den anden Roskildevej

Den anden Roskildevej er Snubbekorsvej med vadestedet Appevad. Nu skulle Absalon frem og tilbage. Der var interesser, der skulle plejes. Der skulle tjenes penge. Sildefiskeriet og –eksporten til de fastende katolikker nede i Europa skulde holdes i gang, og de grumme ugudelige Vendere skulle slås ned med hård gudfrygtig hånd.

København voksede, blev vigtigere og skulle sikres. I 1167 grundlagde Absalon en beskyttende borg, der tiltrak yderligere handel og købmænd. Fiskerlejet "Havn" blev til "Købmændenes havn" - København.

På sydsiden af vadestedet, nede i grøften kan man stadig se de blotlagte sten som gjorde, at man kunne komme tørskoet over vadestedet.

Den tredje Roskildevej er den gamle kongevej. Christian IV blev så træt af den gamle plørede og stinkende Roskildevej med dens trafikpropper og bøvlgang og ballade, at han i 1641 dekreterede anlæggelsen af en ny vej, som kun måtte benyttes af ham selv, hans embedsmænd og fremmede gesandter. Vejen var lukket med porte og bomme, og de ansatte opsynsmænd skulle, uden erstatning til ejeren, skyde vildfarne grise, der vovede sig ind på vejen og rodede op i den.

Henover de tidligere Vridsløselille marker gik Kongevejen - den tredje Roskildevej

Vejen gik sydligere, mellem Herstedvester og Vridsløselille, henover de to landsbyfællesskabers marker, tæt på den nuværende Roskildevej. Men den varede ikke ved. I 1720 var den opgivet. Utilfredsheden blandt bønderne har nok været for stor, og det har været vanskeligt og dyrt at opretholde den. Så nu måtte alle igen samles på den gamle alfarvej henover Appevad vadested. Men Christian IV nåede da i hvert fald at få glæde af sin kongevej - også til sin sidste køretur til hvilestedet i Roskilde Domkirke.

I dag er der ikke spor i Albertslund efter vejen, men det er der andre steder. Det er således ikke tilfældigt, at vejen på Frederiksberg hedder Gammel Kongevej.

Den fjerde Roskildevej er den vi kender i dag. Første spadestik blev taget den 5. juni 1770 og hele vejen fra Damhuset ved Damhussøen til Roskilde lå færdig i 1773. Til at forestå byggeriet blev den franske vejingeniør, Jean Marmillod hentet til landet.

Den fjerde Roskildevej er udvidet nogle gange, men den går stadig lige forbi "Roskilde kro".

Frankrig var førende i vejbyggeri. Gode og lige veje er til fordel handel og varetransport – og marcherende hære..! Marmillod blev lokket med en fyrstelig gage på svimlende 2.500 rigsdaler om året – som til gengæld ikke altid blev udbetalt...

Som hoveripligt blev det pålagt de i forvejen hårdt plagede bønder at skaffe stenene til vejen. Det var hårdt, for det er en relativ stenfattig egn vi bor i. Og pengene til byggeriet? Ja, allerede den gang benyttede man sig af lotterier, når noget skulle finansieres! Dog måtte statskassen også spæde til, for det med, at store vejbyggerier blive dyrere end budgetteret, er ikke en ny opfindelse...

Når man var vant til veje, der bølgede sig blidt i det frodige bakkede landskab, var det svært at forlige sig med sådan en ny ensformig, snorlige, effektiv landevej, uden træer, men bred og fornem som en ”kongevej”. Således skrev Oehlenschläger om Roskildevej:

*Langsomt, strengt og lige
den brede Kongevej fremgår,
sparsom på skygger og krat.
Hvilken kedsommelig tid!*

Siden er Roskildevej renoveret og udvidet flere gange – og her i Albertslund bliver der kæmpet en brav kamp, for at beplante den på begge sider, så Oehlenschläger og alle andre kan få ”skygger og krat”.

Den femte Roskildevej er af jern. Dampmaskinen revolutionerede ikke kun produktionen, men i den grad også transporten. I Danmark blev de første skinner lagt ud mellem Roskilde og København, så togene kunne begynde at trille frem og tilbage den 26.6.1847 – den femte Roskildevej var en realitet!

Ganske vist havde kongeriget tre år tidligere, i 1844, anlagt en jernbane mellem Hamburg og Kiel, men det var jo alt sammen før 1864 og Dybbøl og

tabet af Hertugdømmerne og i det derefter tyske Holsten – så den tæller ikke med mere!

Den nye jernbane blev helt afgørende på i hvert fald to måder for den videre udvikling her på egnen. Den dårlige var, at monopolet blev brudt.

Den femte Roskildevej af jern

Bønderne i hovedstadens opland havde haft monopol på at sælge fødevarer til københavnernes. Og monopoler kan man som bekendt tjene gode penge på. Og det gjorde bønderne så, for konkurrenterne længere ude på Sjælland, kunne ganske enkelt ikke nå frem til København med mælken inden den blev sur og usælgelig. Med jernbanen kunne de. Monopolet blev brudt – og det var grunden til, at de lokale bønder kastede sig over drivhusgartneriet i stedet.

Den gode var, at den nemme (gods- og fange)transport med jernbanen, kombineret med den nemme adgang til rigelig vand netop her i Store Vejleådalene gjorde, at man besluttede at opføre fængslet lige her. Det stod klar til at lukke portene i 1859. Med fængslet kom der mange arbejdspladser, og fængselsfunktionærerne ønskede med tiden at få noget ordentligt at bo i. Det udviklede sig siden til boligselskaberne og det Albertslund, vi kender i dag.

Den sjette Roskildevej er motorvejen. I den ene ende er den ganske vist forlænget til Holbæk, men det ændrer ikke ved, at den i dag er hovedfærdselsåren mellem København og Roskilde. I modsætning til alle de tidligere Roskildevveje, går motorvejen faktisk ikke igennem Albertslund. Den er meget tæt på, og når man står i Albertslund og lytter til den, føles det som om, den går gennem Albertslund, men den smyer sig faktisk lige netop uden om, på den anden side af kommunegrænsen. Motorvejen blev indviet den 10. juli 1974, og i dag kører der ikke mindre end 75.000 biler på den i døgnet – den travleste Roskildevvej nogensinde...

Den sjette Roskilde(motor)vej

Marken – med grøft og udsyn

Trampevejledning:

Straks du er kommet fri af motorvejen, drejer du op ad cykelstien til venstre, for straks efter at gå ind gennem klaplågen til højre. Gå så gennem hele folden med åen/grøften på din højre hånd. I den anden ende af folden krydser du over broen og så via stenten ud af folden igen.

Store Vejleås udspring nu omstunder

"Store Vejlegrøft"

Vue fra Trampestien op mod Pometet og Højbakkegård

Straks du kommer ind i folden, ser du, hvor Store Vejleå nu om stunder har sit udspring: I røret, der går ind under cykelstien og over i Motorvejssøen! Tidligere har vi nok skullet helt op til Porsemosen for at finde udspringet, men nu starter det hele altså her med regnvandet fra motorvejen. Resten af trampeturen, langs det der engang var Store Vejleå, må du derfor nøjes med en grøft, der kun er vand i, når det har regnet en hel del. "Store Vejlegrøft", skulle man måske kalde den herfra... Nå, men sådan er det, når vi vil have vand i hannerne der hjemme. Så pumper vi det op fra undergrunden, sænker grundvandsspejlet og udtørre årerne. Det er konsekvensen, for vand skal vi jo ha' alle sammen - men når det er sagt, kan vi da godt hjælpe åen lidt, ved ikke at bruge mere vand end højest nødvendigt!

Ude på den åbne mark, med udsyn og højt til loftet, kan man bedst få en fornemmelse af ådalens dimensioner. Det må have været en ordentlig klump smeltende is, der en gang lå her og gnavede i landskabet. Oppe mod vest

ligger først Pometet og siden Højbakkegård - forsøgsgården til Den Kongelige Veterinære- og Landbohøjskole, der nu om stunder har fået navneforandring til de unægteligt mere internationalt og moderne klingende navne KU-Life og KU-Science.

Hen over marken

Som du kan se her, kan dyrene frit gå hen over kommunegrænsen, som er Store Vejleå. Men det er ganske nyt. Tidligere var der hegn på begge sider af åen, med det resultat, at de 3-5 meter på begge sider af åen, der ikke var indhegnet, var fuldstændig overbegroet med de største, flotteste og frodigste Bjørneklo. Det var en rigtig spredningskorridor. Det var ikke sjovt! Derfor blev hegnene fjernet i slutningen af 00'erne, og dyrene fik lov til at klare ærterne – hvilket de gør med stor iver. Hvis du ser godt efter, kan du i foråret og sommeren stadig se Bjørneklo, der kæmper og pipper frem i jordbunden, men mere end et par centimeter, når de ikke at blive.

Ikke alle bjørneklo (uden for hegnet) er klarer

Gå i en bue uden om

Tag også her hensyn til dyrene. Gå i en stor bue uden om. Er det ikke muligt, fordi de står lige i ind- eller udgangen, eller synes du bare det er lige i overkanten, at skulle være i fold med de store kreaturer, så tag cykelstien i stedet. Gå ad den til du kommer til skoven på din venstre hånd. Der har vi lavet en smutvej ind til Trampesteiens sidste etape.

Men nyd det smukke vue ud over ådalens storhed. Det er ikke mange steder, du kan opleve sådan et syn i en by! Og bliv i øvrigt ikke overrasket, hvis du møder en stor.... tyr!

Pometet

Et pomet er en samling af forskellige sorter frugttræer og -buske. Ordet er afledt fra det latinske ord "pomum", som betyder "frugt på træer". Pometet i Høje Taastrup har især æbler - ca. 750 forskellige æblesorter, hvoraf en tredjedel er danske. Pometets historie er i princippet lige så gammel som Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, der blev oprettet i 1858 på Frederiksberg. Men i 1940'erne og 50'erne, blev der indsamlet rigtig mange sorter, og de blev flyttet her til dalskråningen i 1956.

Pometet er naturligvis interessant i fht. undervisning, forskning og udvikling af frugtavl her til lands, men også som kulturhistorisk æblemuseum er det interessant. Her finder du 300 år gamle sorter som Gråstenæblet. Det hele går dog ikke op i æbler. De har også pærer og blommer, kirsebær og vindruer og mere end 200 forskellige jordbærsorter.

På moderne dansk er pometet en genbank. Og sådan en kan vise sig at være rigtig meget værdifuld at have ved hånden, for det er jo svært at sige på forhånd, hvilke gener der vil være bedst egnet til at klare klimaændringerne.

Højbakkegård - forsøgsgård

Højbakkegård og flere andre gårde i området, er Københavns Universitets (tidligere KVL's) forsøgsgårde. Her foregår Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets og Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultets praktiske forskning. Et af forskningsprojekterne på de vældige forsøgsmarker handler om "bygødninger" -

om at lukke kredsløbet "Fra jord – til bord – til jord", om at få byens biologiske affaldsprodukter ind i kredsløbet igen. Det handler om spildevandsslam, såvel som kompost, lort og urin. Og til denne videnskabelige forskning er der faktisk 10 albertslundske familier i Hyldespjældet, der troligt hver eneste år donerer deres urin.

Urinsorterende toilet i Hyldespjældet

Geologi og hvor navnet og korset kommer fra

Det er den sidste istid, vi skal takke for, at vi har Store Vejleådalen. Her lå isen i et vældig tykt lag og dækkede det hele. Men om sommeren smeltede noget af den, og smeltevandet sank ned gennem isen, samlede sig i bunden, og blev til så meget, at det søgte mod en åbning ud af isen. Denne strømning, denne smeltevandsflod hen mod udgangen, rev jord, sten og grus med sig og skabte en tunneldal - og det er hvad Store Vejleådalen er. I øvrigt den eneste af slagsen mellem København og Roskilde.

Tunneldalens storhed

Men tunneldalen, eller ådalen, kom altså til syne, da istiden sluttede for 11-12.000 år siden, og den er siden blevet bearbejdet af regnen, der også har gnavet godt i overfladen. Med isens forsvinden ændrede vandet i øvrigt også retning. Under istiden lå isen mod sydøst og spærrede for smeltevandet. Derfor var det nødt til at løbe i den modsatte retning, mod nord og vest, ud mod Roskilde fjord.

Navnet

Slår man ordet ”Vejle” op, betyder det et lavvandet fjordområde, sådan et hvor der også kan være strandenge og moser. Det er derfor ikke underligt, at Store Vejleå hedder, som den gør, for tidligere var åen nedstrøms ikke en å, men netop en lavvandet fjord, der gik fra Køge bugt og helt ind til Høgshbjerget i Kongsholmparken. At det var sådan, kan du forvise dig om, en dag du kommer forbi Tranegilde og Vallensbæk mose. Et kig udover afslører straks, at det her er gammel flad fjordbund – i dag beskyttet bag dæmninger og holdt nogenlunde tør af en pumpestation.

Det ”Store” i å-navnet relaterer sig til, at der også er en ”Lille”. Lille Vejleå løber sydligere på grænsen mellem Ishøj og Greve.

Pumpestationen ved Tranegilde der holder Vallensbæk mose nogenlunde tør

Heden

”Heden” er betegnelsen for området mellem Roskilde, Køge og København. Det har intet med en hede i ordets egentlige forstand at gøre, for her er hverken sandjord eller lyng som i Vestjylland, men derimod stiv lerjord og et frodigt landbrug. ”Heden” hentyder derfor kun til, at det er en flad egn, og det er da også helt rigtigt – i hvert fald hvis man ser bort fra Store Vejleådal, der er undtagelsen der bekræfter reglen.

Fed lerjord

De gavmilde aflejringer fra isen, morænelandskabet, har været livsgrundlaget for mennesker her på egnen i årtusinder. Efterhånden som samfundet udviklede sig, brødfødte de ikke bare sig selv, men var også spisekammer for kirkens folk i Roskilde, og efter reformationen i 1536 for kongernes København. Men moræneaflejringerne gjorde os også leveringsdygtige i andet: Ler – mursten! Nogen steder havde moræneleret samlet sig i en sådan grad, at den kunne udvindes og brændes til mursten. Således har der ligget tre teglværker på Risby marker og i 1870’erne voksede Hakkemose teglværk i Taastrup sig til landets største - bl.a. leverede det murstenene til Vridsløselille fængsel. Stiller man sig i dag på kanten af Hakkemosen, forstår man da også godt, at det må være rigtig rigtig mange sten, der er blevet gravet op herfra.

Hen over stenten

Gammel lergrav – nu idyllisk skovsø

Snubbekors

En god kilometer fra Trampestien ude over markerne i vest, kan du se Snubbekorset stå på toppen af sin 3.500 år gamle bronzealderhøj. Sagnet siger, at herremanden Eskil Snubbe Hemmingsøn rejste korset engang i 1200-tallet, fordi hans kone på dette sted fødte ham en søn. Det var før reformationen, tilbage i den katolske tid, hvor vej Kors var almindelige. Oprindeligt var det et træ Kors, og da Snubbe ønskede, at der her skulle stå et kors til evig tid, skænkede han to gårde, Snubbekorsgård og Stenagergård, til Roskilde bispestol, der til gengæld blev forpligtiget til at velligeholde korset for altid. Gennem årene blev det da også passet og plejet og skiftet ud mange gange, som det skulle, indtil det i 1817 blev fjernet – for så i 1903 at genopstå som det nuværende stenkors.

Om korset virkelig kan føres tilbage til den Hr. Eskild Snubbe, der levede på Valdemar Sejrs tid, er nok tvivlsomt. Dels fordi korset først er omtalt i 1448, dels fordi Snubbe først blev sat i forbindelse med korset i 1589, og dels fordi ideen om den lykkelige forløsning, først kom til i 1730... Gamle kilder skal altid tages med et gran salt, men det bliver historien jo ikke dårligere af! Og i hvert fald kan man roligt regne med, at landevejen i gamle dage gik lige ret forbi her nord om korset.

4 Den vilde Skov og det vigtigste vadested

Trampevejledning:

Du følger bare Trampestien. Der er ikke noget at tage fejl af. Du har "åen" på din venstre side hele vejen.

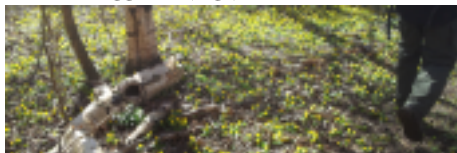
"Mosemandens træ"

"Allan" og "Bodil" was here

Det store liggende (lege)træ

Nu kommer du til Albertslunds mest fantastiske naturområde. Inden anlæggelsen af Trampestien i 2012 har der i årtier stort set ikke været mennesker her. Skoven fik lov til at passe sig selv, og mens de gamle træer går i opløsning, smuldrer væk og dækkes af mos, vokser det nye sig til, udfolder sig og indtager pladsen - og nu kan du opleve det alt sammen. Her står de vældige popler i det gamle beskyttende læbælte, som i blæsevejr smider deres tørre grene. Erantisserne, der danner deres gule tæppe i foråret. Blommetræerne i den gamle plantage, der dufter så sødligt i sensommeren. Der er dyrevekslerne, trådt af rådyr. Svampe, der stråler i deres overraskende farver. Grantræer, der ligger hulter til bulter efter "Allan" og "Bodil" susede forbi i 2013. Og ikke mindst er der byens mest fantastiske træ, den store væltede poppel, der nægtede at give op, og som derfor i liggende stilling, lystigt sender sine mægtige grene op som nye stammer. Træet har helt fortjent fået en hovedrolle i den forunderlige historie, du kan læse sidst i dette hæfte. Men lyt også til fuglene, læg mærke til småkravlet i græsset, gå henover

stenene, ihærdige bønder har slæbt sammen fra markerne i tidens løb, nyd naturens uforudsigelige, forkrøblede og skulpturelle former, prøv om du kan finde den forladte rævegrav, og er du til geocaching, så gå på skattejagt.

Efter skoven, de mindre åbne stræk, spanget og det vildtvoksende hegn, når du frem til Trampestiens endemål, Danmarkshistoriens vigtigste vadested, Appevad! Fra Absalons tid i 1100-tallet til 1773, hvor den nye Roskildevej blev taget i brug, var det her man skulle over, på sin vej mellem rigets to vigtigste og mægtige byer, Roskilde og København. Og de har været her alle sammen. Lad os da bare nævne i flæng: Biskop Absalon, Margrethe den 1., Frederik V, Kurfyrstinde Magdalena Sibylla og hendes søn kurprins Johan Georg af Sachsen med deres følge på 112 personer, 319 heste og 5 muldyr, Ludvig Holberg, Carsten Niebuhr, Ole Rømer, Zar Peter den Store og Danmarks første postbud. Undervejs på denne fjerde og sidste Trampesti-etape har vi, som en lille bonus, inde i skoven, hvor udsigten ud over ådalen er allerbedst, opstillet en egetræsbænk. Her kan du nyde et hvil, solnedgangen og en kop medbragt kaffe. På bænken har vi sat en plakette med et lille "lejlighedsdigt" - og bliv så i øvrigt ikke overrasket, hvis du ude i horisonten ser en kongeørn!

Mon ræven er hjemme!?

Gammel Dansk Malakerace og sorte Dexter køer

Stop en stund med al den trampen...

"Lejlighedsdigtet" på bænken

Svampe i forskellige farver, størrelser og faconer

Appevad – vadestedet i Danmarkshistoriens centrum!

Appevad er ikke bare et hvilket som helst vadested. Siden Absalon var det vadestedet, man skulle over, når man rejste mellem Kirkens Roskilde og Kongernes København - og det har der været mange, der skulle op gennem historien, for der var ikke andre veje over land, mellem disse rigets to stærkeste magtpoler. Der har i århundreder udspillet sig en indædt kamp af dimensioner mellem Kirken og Kongen. Mellem Roskilde, 15 kilometer mod vest og København, 15 kilometer mod øst. Og lige her midt i det hele, i orkanens øje lå Appevad – vadestedet i Danmarkshistoriens centrum!

Sådan et sted var der naturligvis god basis for at drive forretning på at beværte sultne og tørstige vejfarende. Alle kom jo her forbi helt af sig selv, der var ingen vej udenom. Rolighedshuset, det stråttækte hus 100 meter oppe ad Snubbekorsvej mod vest, ligger da også hvor den oprindelige Roskilde kro lå, inden den flyttede med vejen sydpå i 1770'erne. Kroen var en af de første af slagsen i landet, og selvom indtjeningen formentlig har været svær at klage over, var det ikke altid en dans på roser at være kroej. Som nu den gang den svenske hær var forbi i 1658. Vi tabte stort, og på præstegården i Høje-Taastrup blev ”Roskildefreden” forhandlet på plads. Den

betød, at vi mistede Skåne, Halland og Blekinge. Men i løbet af krigen og Københavns belejring havde svenskerne rigelig tid til også at molesterede kroen her på Snubbekorsvej, så den var både ødelagt og ruineret. Ja, det gik endda så forskrækkeligt, at kromanden døde, og hans enke sad alene tilbage i en lille ussel jordhytte – meeen efter sigende tappede hun stadig øl!

I murværket på gårdspladsen på Havrebjerggård, yderligere 100 meter oppe ad Snubbekorsvej, sidder der stadig indmurede kanonkugler fra svensker-krigene.

Spang

Under asfalten på Snubbekorsvej ligger de gamle sten, som dannede ”broen” hen over åen stadig. På sydsiden er de blotlagt, og man kan se, at nogen af dem er skredet. Men en gang dannede de tilsammen ”stenkisten”, som en overdækket rende kaldes, der er lavet af sten. Vandet kunne løbe i renden under vejen, mens både folk og fæ, bønder og banditter, adelige og soldater, konger og biskopper, til fods, til hest, med vogn og kærre kunne komme sikkert og tørre over. I dag ville vi bare bruge et betonrør. Gid vi kunne få hele stenkisten frem i lyset.

Carsten Niebuhr – fra det lykkelige Arabien til Roskildevej

Den eneste der overlevede den store rejse, der skulle udforske ”Det lykkelige Arabien” i årene 1761-67, var Carsten Niebuhr. Hans fem rejsefælder led døden derude. Men som 34 årig nåede han selv hjem igen, og måtte naturligvis i audiens hos kongen, for at svare på alt alskens nysgerrige spørgsmål om de mange fremmede og forunderlige lande. Også vejenes tilstand blev der spurgt ind til. Hertil skal Carsten Niebuhr have svaret: ”Jo, Deres Kongelige Højhed, fra Arabien til Roskilde kunne de gå an, men fra Roskilde til København var de ganske nederdrægtige”.

Året inden havde kongen godkendt planerne for den nye Roskildevej, så han har nok ikke taget Carsten Niebuhrs frimodighed alt for ilde op.

Statuen af Ole Rømer og stolperne der markerer Observatorium Tusculanum

Trampestien er altid god for et godt motiv

Eventyrlighed 1 og 2

Ole Rømer – videnskabsmand og meget andet

Ole Rømer (1644-1710) var vores største videnskabsmand i oplysningstiden – ja, måske endda nogen sinde! Han var hen over Appevad mange gange, for i 1704 byggede han sit landobservatorium, Observatorium Tusculanum, blot en god kilometer nordvest for Vadestedet. "Tusculanum" henviser til den store romerske politiker Ciceros sommervilla uden for Rom.

Ole Rømer var en rigtig tusindkunstner. Han lavede fontæner til Ludvig den XIV på slottet i Versailles, lærte den franske tronfølger matematik, var entreprenør ved den danske konges kloak- og vandbyggeforetagender, han stod for den landsdækkende reform, der harmoniserede mål og vægt, for kalenderreformen i 1700, han fik opmålt landets veje, arbejdede med tørdok i Københavns havn, udarbejdede et system til opmåling af skibe, så man vidste, hvor meget man skulle opkræve for det udskibede tømmer i Norge, han blev rektor ved Københavns universitet, Etatsråd, dommer i højesteret og borgmester og politimester i København - bl.a. med ansvar for fattigvæsenet. Og så

udviklede han nye astronomiske instrumenter, blev professor i astronomi, og chef for Rundetårn med observatoriet på toppen. Men mest berømmet blev han for opdagelsen af "lysets tøven". Ved at studere stjernerne og Jupiters måner opdagede han, at lyset ikke flytter sig uendelig hurtigt, men at det tøver en lille-lille bitte smule. Så jo, han var virkelig en bemærkelsesværdig person. Selv Zar Peter den Store var fan af Ole Rømer. Da han derfor var i Danmark i 1717, måtte han absolut ud og se observatoriet – selvom Ole selv var død på det tidspunkt.

Man kan undre sig over, at en klog mand som Ole Rømer, kunne passe sig selv ind i datidens enevældige kongestyre, hvor kongen kunne sætte ham til alt muligt andet end hans store passion videnskaben. Men det havde Rømer tilsyneladende ikke det store problem med. For ham var Enevælden ikke i modsætning til videnskaben. Egentlig var det som om den fremstormende videnskab nu også havde bemægtiget sig landets ledelse. Videnskabens opgave var at søge og give entydige svar. Oversat til ledelsen af samfundet var det enevælde.

Måske gjorde også Carsten Niebuhr et stop her på den gamle kro på vej fra Arabien

Trampestien i "urskoven"

Snoren klippes og Trampestien indvies den 28. juni 2012 af formanden for Kulturøkologisk Forening og borgmestrene fra Høje Taastrup og Albertslund

Den sandfærdige beretning om hvordan Store Vejleå blev til, om det store væltede træ og om mosemanden, der engang boede i Porsemosen!

I Porsemosen boede der engang en ung mosemand. Han var så kær i den unge mosekone nede i mosen i Vallensbæk, at han hver nat trampede frem og tilbage, frem og tilbage mellem Porsemosen og Vallensbækmosen. Ja, han trampede der så tit, at stien til sidst blev helt slidt ned og endte som en å - Vejleå.

Men mosekonen i Vallensbæk var nu også kær. Derfor havde hun flere bejlere. Hver nat kom to andre unge giftemodne mosemænd. Den ene fra Selsmosen i vest. Den anden fra mosen i øst, og således opstod Mølleåen og Vridsløselille Å, for de unge bejlere måtte trampe frem og tilbage, frem og tilbage så frygtelig mange gange. Den unge mosekone kunne nemlig slet ikke bestemme sig for, hvem af dem hun ville gifte sig med.

En nat hvor mosemanden fra Porsemosen igen havde været på besøg hos mosekonen i Vallensbæk, havde hun fået brygget en lige lovlig stærk mosebryg til ham. Men den smagte ham nu så godt, og han fik drukket flere gryder af den, så da han skulle hjem, kneb det med at følge åen, for han dinglede, mere end han plejede. Men ellers gik det nu meget godt. I hvert fald lige ind til han kom til det store træ, hvor han snublede og væltede ind i træet, så det pladask faldt om og blev liggende, lige så langt det var.

Næste aften da mosemanden vågnede fra en lang dags søvn, var han frygtelig brødebetyngt over træets skæbne. Han besluttede derfor, at

han ville rejse det op igen. Men selvom mosemanden hverken hørte til de mindste eller de svageste, så var træet stort, og hans kræfter rakte ikke til at få det på højkant. I stedet gik han hjem i mosen efter sin skovl, fast besluttet på at dække det store træes rødder med jord, så det da i det mindste kunne vokse videre. Med skovlen gravede han den fineste, fugtigste og allerbedste jord op af åen og lagde den nænsomt omkring træets mange rødder. Ja, faktisk gravede han så meget jord op af den lille Vejleå, at den blev til STORE Vejleå.

At dække træets rødder skulle vise sig at være den helt rigtige beslutning., For træet kom sig, voksede videre og blev, efter at det havde sundet sig lidt, overordentlig godt tilfreds med sin nye liggende stilling. Nu havde det jo i ganske mange år stået ret op og ned, dag ud og dag ind, sommer og vinter, året rundt, og var ærlig talt blevet helt træt i stammen af at holde alle de mange tunge grene så højt op i luften. Det trængte sådan til at ligge lidt ned og hvile sig, alt imens grenene lystigt kunne vokse videre.

Det store træes historie gjorde mosemanden meget glad og i et vældigt smittende godt humør. Han skyndte sig derfor ned til mosekonen, og fortalte hende om det store træ, og mosekonen blev meget glad og smittet af det vældig gode humør, og aldrig havde de to moret sig så godt sammen, så hun besluttede på stedet, at ham, ville hun giftes med. Og sådan blev det.

Endnu den dag i dag bor mosemanden og mosekonen som gifte mosefolk med alle deres mange små moseunger nede i Vallensbækmose. Det er også derfor, at der ikke løber så meget vand i Store Vejleå mere, og at den sine steder er ved at gro helt til igen, for det er efterhånden rigtig mange år siden, at mosemanden sidst har trampet frem og tilbage, frem og tilbage og slidt åen ned.

Og det store træ med grenene, der lystigt vokser videre? Ja, det ligger såmænd stadig, som et levende bevis på historiens sandfærdighed, lige der, hvor det væltede, da mosemanden snublede ind i det...

Store Vejleå Trampesti blev til på initiativ af Kulturøkologisk Forening i Albertslund, men ikke bare det. Det var også medlemmer af foreningen, der i 2012 i bogstaveligste forstand banede vejen gennem skov og krat, sumpede områder og dyrefolde på grænsen mellem Albertslund og Høje Taastrup - lige som det er medlemmer af foreningen, der fortsat holder stien vedlige.

I dette hæfte guider Kulturøkologisk Forening dig ad den 2,5 kilometer lange Trampesti, gennem den overraskende og varierede natur, godt krydret med egnens righoldige kulturhistorie – der trækker tråde til Danmarkshistorien så vel som Verdenshistorien!

Glæd dig og god tur!

Udgivet af Kulturøkologisk Forening i Albertslund marts 2014

Hjemmeside: www.agendacenter.dk

Ide, tekst, foto og layout: Kulturøkologisk Forening i Albertslund

Tryk: Svendborg Tryk

Papir: Cyclus print 115g genbrugspapir

Udgivet med støtte fra Friluftsrådet, Nordea-fonden og Agenda Center Albertslund